

Regional integration i globala värdekedjor

Sammanfattning av WP 2026:02 *Tracing Regional Integration into Global Value Chains*

Hur är europeiska regioner integrerade i globala värdekedjor? Med hjälp av multiregionala input-outputtabeller för cirka 240 europeiska NUTS2-regioner analyseras hur produktion är organiserad över regiongränser och hur regionalt förädlingsvärde realiserar i ett sammanlänkat produktionssystem med global räckvidd. Nationella genomsnitt döljer i detta sammanhang viktiga skillnader i hur produktionen är organiserad och hur ekonomiska impulser fortplantas genom produktionssystemet.

Studien visar att regional integration i globala värdekedjor är flerdimensionell. Det räcker inte att mäta hur mycket en region exporterar eller hur stor andel importerade insatsvaror som används. Man måste förstå hur produktionen är uppbyggd, hur regioner är kopplade till varandra och hur värde skapas och sprids genom dessa samband. Regioner skiljer sig åt i hur deras produktion är sammanlänkad i värdekedjor, hur långt deras värdeskapande fortplantas genom indirekta led och hur betydelsefulla de är för systemets samlade produktionsstruktur. Integration handlar därför om roll, struktur och systemgenomslag snarare än enbart om omfattning.

Under perioden 2000–2017 har integrationen fördjupats i de flesta regioner. Produktionskedjorna har blivit längre och mer sammankopplade. Även om deltagandet har ökat över tid har detta inte lett till någon genomgripande omfördelning av funktionella roller. Tvärtom har etablerade mönster av specialisering i stor utsträckning förstärkts. Regioner som redan var starkt integrerade har fördjupat sin position, medan regioner med svagare utgångsläge inte har

närmat sig kärnan. Fördjupad integration har därmed främst förstärkt existerande strukturer.

Regioner har tydligt skilda roller i produktionssystemet. Vissa fungerar främst som leverantörer av insatsvaror och tjänster, medan andra befinner sig närmare slutlig användning och marknad. Dessa roller är relativt stabila över tid. Samtidigt kan två regioner spela samma roll i värdekedjan men vara kopplade till andra regioner på olika sätt. Därför kan deras produktion ge upphov till olika starka spridningseffekter och påverkas olika när störningar uppstår.

När ekonomisk skala vägs in framträder ytterligare en dimension: systembetydelse. Vissa regioner genererar, genom kombinationen av omfattande produktion och tät sammanlänkning, oproportionerligt stora indirekta effekter i det europeiska produktionssystemet. Deras betydelse följer av samspelet mellan struktur och skala. Förändringar i dessa regioner kan därför få breda konsekvenser för hela systemet.

Analysen av var regionalt förädlingsvärde som passerar genom en värdekedja slutligen absorberas visar att den nationella marknaden är den viktigaste slutdestinationen för de flesta regioner. Samtidigt varierar exponeringen mot europeisk och global efterfrågan betydligt. Uppströmsorienterade regioner är oftare exponerade mot europeiska marknader genom indirekta produktionslänkar, medan nedströmsorienterade regioner i högre grad är kopplade till inhemsk slutlig efterfrågan. Exponering mot marknader utanför Europa uppvisar en variation som är mindre direkt kopplad till funktionell position.

Studiens viktigaste slutsats är att Europa består av regioner med fundamentalt olika funktionella roller, olika grad av inbäddning och olika systembetydelse i globala värdekedjor. Dessa strukturella skillnader innebär att ekonomiska förändringar, chocker och policyinsatser får olika genomslag beroende på var i produktionssystemet de uppstår.

Regioner är olika starkt sammankopplade och bidrar i varierande grad till hur produktionseffekter sprids i det europeiska produktionssystemet. Samma förändring kan därför få olika konsekvenser beroende på regionens funktionella roll, dess grad av strukturell inbäddning och dess relativa betydelse i systemet.

Sammantaget talar resultaten för ett platsbaserat angreppssätt i den ekonomiska analysen. Det innebär att i policyarbete ta hänsyn till vilken roll regioner har i värdekedjor och hur deras produktion påverkar och påverkas av andra regioner. Det gäller inte att ställa regioner mot varandra, utan att förstå hur deras funktioner och beroenden hänger samman med det europeiska produktionssystemet. När dessa samband beaktas blir det tydligare hur förändringar sprids i ekonomin och var de får störst genomslag. Det ger en mer träffsäker grund för analys än att utgå från aggregerade mått på export eller specialisering. ■

Rapporten är skriven av:

Simon Falck, Tillväxtanalys, Jonas Westin, Umeå universitet och Folke Snickars, Kungliga Tekniska Högskolan.